

**Totivs Ivris Canonici Compendivm, Siue, Brevis Svmma In
Qvinque Libros Decretalivm Sacri Concilii Tridentini
Decretis Accommodata**

In Qva Ivris Canonici Primæ Institutviones, seu Elementa ita traduntur, vt plurima breuiter ac decisiuè explicentur, & Canonum, Glossarum, ac Doctorum receptorum auctoritate communiantur ...

Continens Librum Quartum & Quintum Decretalium

**Axel, Johannes Honorius van
Coloniae Agrippinae, 1656**

Titulus XX. De Crimine falsi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61572](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61572)

42 *Clar. lib. 5. §. usura n. 15. 10. pœna est, quod dominium rerum, † quas creditor extorquet à debitore ex causa usurarum, non transit in ipsum usurarium, Sylvest. in verb. usura. 6. in princ. Covar. var. resol. lib. 3. c. 3. post n. 6. vers. sed ad huius &c. Tul. Clar. lib. 5. §. usuram. 12. uti dictum est supra illud notandum est quod sufficit remissio illius qui usuras solvit, ut evitetur peccatum, absque restitutione reali, quando usurarius est paratus restituere usuras, & non alias, Pan. in c. cum tu in fin. hoc tit. & ibi Can. 10. de Anan. in c. consultuit sub num. 1. vers. nota quid libera hoc tit. c. peccatum & ibi gl. in verbo restituitur Dyn. & Can. de Reg. jur. in 6.*

Titulus XX.

De Crimine falsi.

SUMMARIUM.

- 1 FALSI crimen est mixti fori.
- 2 FALSI pœna canonica est multiplex secundum diversitatem falsitatum.
- 3 Quando civiliter agitur producenti Instrumenti suspectum de falso, iudex ad instantiam partis præfigit certum terminum ad deliberandum an velit dicto instrumento uti.
- 4 Impugnanti privilegia de falsitate, iudex præfigit certum terminum ad tam probandum, & si in termino non probaverit, imponit ei perpetuum silentium.
- 5 Falsitas commissa circa literas provisionum Papa aut inferiorum est sufficiens ad imponendum perpetuum silentium super ipso beneficio.
- 6 Falsitatem committens in causa circa acta, eam perdit.
- 7 Quando agitur criminaliter inspicitur debet,

circa qua falsitas est commissa falsarii literarum Papa. per se vel alios sunt ipso iure excommunicati, clerici ecclesiastici omnibus officiis & beneficiis privati, & qui per se falsitatis vitium exercuerunt degradari seculari potestati traduntur.

- 8 Literis apostolicis ab alio falsificatis utentium pœna.
- 9 Pœna qua ipso iure infliguntur statim ubi falsum est commissum, intelliguntur inflicta nec jus est qualiter fuerit actum, an civiliter vel criminaliter, qua distinctio adhibetur in pœnis infligendis per iudicem.
- 10 Qui habet literas apostolicas falsificatas per alium & eis non utitur nulla pœna afficitur.
- 11 Clerici falsificantis sigillum regis vel principis pœna.
- 12 Falsificantis literas aliorum prelatorum, vel publica instrumenta vel privata aut falsum testimonium dicentis pœna.
- 13 Falsificantis literas capituli pœna.
- 14 Falsi pœna est arbitraria.

IVXTA ordinem decalogi compilator subnectit de crimine falsi titulum generalem & deinde duos speciales. Crimen falsi est mixti † fori, Pan. in c. cum sit generale 1 n. 24. de for. compet. Idem in c. ad falsariorum n. 4. hoc tit. omittis traditis in Instit. Imper. tit. de public. jud. §. item lex Cornelia de falsis, Pœna canonica falsi † est multiplex 2 secundum diversitatem falsitatum, & modum agendi de eis; quando civiliter † agitur, producenti instrumentum suspectum de falso, Iudex ad instantiam partis potest præfigere certum terminum ad deliberandum, an velit dicto instrumento, uti nec admittere debet responsionem eius conditionalē, quod intendit eo uti, si & in quantum sit verum, & legitime confectum, & non

non ultra nec aliter, c. porrecta & ibi Can. de
 confir. util. vel inut. Archid. in c. in memoriam n.
 12. dist. 19. l. Titia ff. de accus. l. mancipiorum ff.
 de opt. vel elect. leg. Bart. in l. pen. ff. ad leg. Cor-
 nel. de fals. n. 1. & 2. Lap. alleg. 119. Ferret. conf.
 88. lib. 1. eadem ratione Iudex impugnan-
 4 ti ¶ privilegia de falsitate, potest præfigere
 certum & peremptorium terminum ad
 probandum falsitatem, & si in termino non
 probaverit, imponere ei perpetuum silen-
 tium, c. accepimus de fid. instrum. & ibi Pan. n.
 3. & Can. communiter, similiter sufficit vi-
 5 tium falsitatis commissæ, tam circa litteras
 ¶ provisionum Papæ, quam aliorum infe-
 riorum ad imponendum perpetuum silen-
 tium super ipso beneficio, ei, qui falsitatem
 huiusmodi perpetravit, c. olim ex litteris de
 rescript. & ibi Pan. n. 2. & Can. l. in fraudem §.
 1. vers. quoties & ibi glos. in verb. cadat & Dd.
 ff. de iure fin. violans acta Iudicam contra ea-
 dem non auditur, c. cum olim el. 2. in fi. de off.
 deleg. generaliter qui falsitatem committit
 6 in causa, ¶ circa acta, secus si circa alia, puta
 testes vel instrumenta, perdit eam, glos. in d.
 l. in fraudem §. 1. vers. quoties in verb. cadat &
 ibi Bart. & Dd. ff. de iur. fisci glos. fin. in l. 1. C. de
 fori & impetr. act. subl. & ibi Bart. in rubr. in fe-
 7 ne, Quando agitur criminaliter, ¶ inspeci
 debet, circa quæ falsitas sit commissæ, nam
 falsarii litterarum apostolicarum, qui per
 se, vel alios vitium falsitatis exercent, cum
 fautoribus & defensoribus, anathematis
 vinculo ipso iure sunt innodati, & clerici
 qui falsarii fuerint deprehensi, omnibus of-
 ficiis & beneficiis ecclesiasticis perpetuo
 sunt privati, quique per se falsitatis vitium
 exercuerunt, postquam per ecclesiasticum
 Iudicem fuerint degradati, etiam non data
 incorrigibilitate, sæculari potestati tradun-
 tur secundum constitutiones legitimas pu-
 niendi, c. ad falsariorum in princ. hoc tit. & ibi

Pan. Anchar. & Can. Garc. de benef. par. 11. c.
 10. §. 2. n. 170. Qui litteris apostolicis ¶ ab
 alio falsificatis utuntur, si clerici fuerint, of-
 8 ficiis & beneficiis ecclesiasticis spoliantur
 per sententiam, si laici, tamdiu ipso facto
 maneat excommunicationi subiecti, do-
 nec satisfaciant competenter, ita tamen ut
 malitia gravius, quam negligentia puniatur,
 d. c. ad falsariorum §. qui vero & ibi Can. Idem
 observatur etiam de iis, qui litteras impe-
 trant apostolicas per suggestionem falsita-
 tis, d. c. ad falsariorum in fin. & ibi Pan. In
 litteris gratiæ præsumitur malitia & scien-
 tia falsitatis, nisi probetur ignorantia, In lit-
 teris iustitiæ præsumitur ignorantia falsita-
 tis, quia de facili obtineri possunt, c. accedens
 & ibi glos. 1. & 2. Pan. n. 5. & Can. hoc tit. ubi
 dubitatur de falsitate commissæ circa litte-
 ras Papæ, suspectus capitur & detruditur in
 carcerem, vel aliam custodiam, usquequo
 sedes apostolica consulta definiat, quid sit
 statuendum, c. in memoriam 19. distinct. c. su-
 per hoc tit. & ibi Can. Est autem notandum
 quod pœnæ, ¶ quæ ipso iure infliguntur,
 9 statim ubi falsum fuerit commissum, intel-
 liguntur infligi, nec jus est, qualiter fuerit
 actum civiliter an criminaliter glos. not. in
 clem. 1. §. penult. in ver. eo ipso incurrunt de ha-
 ret. glos. 1. in l. infamem & ibi Dd. ff. de publ. jud.
 In pœnis infligendis per Iudicem, adhiben-
 da est distinctio, an civiliter vel criminaliter
 actum sit, glos. in c. ad falsariorum in verb. de-
 prehensi & ibi Pan. nu. 8. & Can. hoc tit. Qui
 10 habet apostolicas litteras ¶ falsificatas per
 alium & eis non utitur, nulla pœna afficitur,
 sed possunt Prælati ecclesiarum generalem
 ferre sententiam excommunicationis, quæ
 per singulas parochias frequentius faciant
 innovari, Quod si quis falsas litteras aposto-
 licas se habere cognoscat, intra viginti dies
 illas destruat, aut resignet, si pœnam ex-
 commu.

communicationis voluerit evadere, quam nullus relaxare præsumat sine speciali mandato Papæ, nisi in mortis articulo, c. dura. §. fin. hoc rit. ex quot & quibus signis falsitas litterarum apostolicarum apparere potest, traditur in c. licet, & c. quam

- 11 gravi hoc rit. Clericus falsificans ꝑ sigillum Regis vel Principis, à suis ordinibus degradatur, in signum maleficii character aliquis ei imprimitur, quo inter alios cognoscatur, contra regulam l. si quis in metallum Cod. de pœnis & Mynf. obl. 46 cent. 2. & ab episcopo, provincia ab eo abjurata, in exilium mittitur, c. ad audientiam hoc rit. falsificans litteras
- 12 ꝑ aliorum Prælatorum vel publica Instrumenta aut privata, aut fallum testimonium dicens, de rigore juris deponitur ab officii honore, & detruditur in monasterium, ut ibi quamdiu vixerit, laicam dumtaxat communionem accipiat, id est in refectorio, dormitorio, choro, & aliis sterinter laicos, c. si episcopus 50. distinct. & ibi Prapof. Gemin. in fine, falsificans litteras ꝑ capituli, quæ summo Pontifici fuerunt præsentatæ, ipso jure ab officio & beneficio est suspensus, donec mereatur sedis apostolicæ indulgentiam obtinere, c. tam litteris in fine de testibus, ideo quidam rectè sentiunt, quod falsitatis pœna est arbitraria ꝑ Iudici secundum qualitatem capituli, aut alterius, cujus sigillum aut litteræ falsificantur, & secundum qualitatem negotii in quo falsitas committitur, Pan. in cap. tam litteris sub nu. 4. de testib. l. ubi falsi C. de fals. & ibi Dd.

Summa in Decretal.

Titulus XXI.

De Sortilegiis.

SYMMARIA.

- 1 SORTILEGIUM est mixti fori.
- 2 SORTES duplices sunt illicitæ & licitæ, illicita est fors divinatoria.
- 3 Licitæ sunt fors divisoria & consultoria.
- 4 SORTILEGII absolutio reservatur episcopo.
- 5 Sortilegij pœna est arbitraria.
- 6 Sacerdotis qui cantavit missam defunctorum pro inimico vivo, ut is mortem incurrat, pœna.
- 7 Sacerdotis & ministri ecclesie qui altaria vestibus exuit aut luminaria extinguit in alterius perniciem pœna.
- 8 SORTIBUS licitis res dirimuntur in casibus à jure expressis.
- 9 à Iudicio sortis non appellatur.
- 10 Prohibentur in electionibus prælatorum ac in omni electione ad officia Ecclesiastica.
- 11 Sortibus quando sit locus pulchra distinctione explicatur.
- 12 Inter plures fratres divisio hereditatis paterna debet fieri sorte vel officio iudicis quia de jure frater major natu non tenetur facere partes, & minor eligere.

SORTILEGIUM in se continet falsitatem, c. hi qui c. illud c. qui sine 26. quest. 1. est crimen ecclesiasticum c. contra idolorum 26. quest. 5. imo mixti ꝑ fori, quia locus est præventioni inter iudicem ecclesiasticum & sæcularem, l. nullus l. nemo C. de malef. & mathem. Pan. in c. cum sit generale numer. 26. de foro comp. Pan. in cap. 1. num. 1. & 3. hoc rit. Inquisitor hæreticæ pravitatis se de

Z   forti-